

Veileder for fastsetting av økologisk bærekraftig reintall



Desember 2008

Forord

En forsvarlig ressursforvaltning forutsetter et godt samspill mellom myndigheter og næring. Landbruks- og matdepartementet opprettet i januar 2008 en arbeidsgruppe med representanter fra reindriften, forskning og myndighetene til å utvikle kriterier for økologisk bærekraftig reintall. Arbeidsgruppen avleverte rapporten "Kriterier/indikatorer for økologisk bærekraftig reintall" i juni 2008, der det foreslås både kriterier og normer for et reintall i samsvar med ressursgrunnlaget. Dette arbeidet er unikt i den forstand at reindriften i samråd med forskning og myndigheter for første gang har utarbeidet helhetlige mål for et økologisk bærekraftig reintall.

Ett medlem i arbeidsgruppen og et fåtall høringsuttalelser har ansett det unødvendig å angi normer for hva som er bærekraftig i form av konkrete måltall. For øvrig i reindriften har det vært svært stor oppslutning for bruk av både kriterier og normer. De kriteriene og normene som tas i bruk i veilederen bygger derfor på forslaget til flertallet i arbeidsgruppen, og hoveddelen av innkomne høringsuttalelser til rapporten.

Grunnlaget for et økologisk bærekraftig reintall

Kriteriene skal være et hjelpemiddel både for næringen og for myndighetene, i arbeidet med å fastsette et bærekraftig reintall. Arbeidsgruppen som fikk i oppdrag å utforme kriterier har derfor forsøkt å skape en felles forståelse mellom vitenskapelig basert og erfaringsbasert kunnskap av selve begrepet økologisk bærekraft. Det har vært en felles oppfatning av at det eksisterer klare sammenhenger mellom beite, tetthet av rein, kondisjon og produktivitet. Samtidig har arbeidsgruppen også vært tydelig på at faktorer som klima, rovvilt og forstyrrelser vil kunne påvirke disse sammenhengene.

I en økologisk bærekraftig reindrift har arbeidsgruppen forutsatt at beitebruken ikke skal forringe beiteressursene, eller mangfoldet av dyr og planter i de ulike årstidsbeitene. Man har også blitt enige om en målsetning om at beitebruken skal gi god dyrevelferd, og tilgang på slaktedyr av god kvalitet.

Arbeidsgruppen har påpekt at kartlegging og overvåking av beitenes tilstand og utvikling vil være den direkte måten å vurdere om et gitt reintall er tilpasset beitegrunnlaget. Per i dag gjennomføres slik kartlegging og overvåking av alle årstidsbeitene i begrenset grad. Dette kan dermed ikke nyttes i forbindelse med reintallsfastsetting og ressursforvaltning i alle reinbeiteområder. Arbeidsgruppen anbefalte at dersom myndighetene iverksetter beitekartlegging og overvåking, bør områder der det har vært særlig utfordrende å fastsette bærekraftig reintall prioriteres.

Arbeidsgruppen har derfor anbefalt mer indirekte kriterier knyttet til dyrets kondisjon, for å vurdere om et gitt reintall er økologisk bærekraftig. Dyrenes kondisjon er avgjørende for både overlevelse og kalvetilgang, og derigjennom på produksjon og lønnsomhet i næringen. Flertallet i arbeidsgruppen har også anbefalt normer som et mål på når et gitt reintall vil være økologisk bærekraftig.

Fastsettelse av reintall

Følgende skal inngå i vurderingen ved fastsettelse av et økologisk bærekraftig reintall:

- Arealet av de ulike årstidsbeitene.
- En redegjørelse for beitenes tilstand og de driftsmessige forhold.
- Gjennomsnittlig slaktevekt for de ulike alders- og kjønns kategorier. Levende vekter kan brukes ved behov.
- Kjøttavkastning, kilo kjøtt produsert per rein i vårflokk.
- Stabilitet i kalveprosent, andel kalv ved fot om høsten.
- Tidligere erfaringer med reintall som har vist seg å gi gode vekter, god kjøttavkastning og god kalvetilgang, kan brukes ved behov.
- Andre reindriftsfaglige vurderinger av forventet kondisjon og tilstand i flokken.

Følgende normer bør oppnås ved et økologisk bærekraftig reintall:

- Gjennomsnittlige slaktevekter for:
kalv; 17 – 19 kg
horhtje/varit; 25 – 27 kg
simler over 2 år; 27 – 29 kg.
- Gjennomsnittlig kjøttavkastning; 8 - 9 kg per rein i vårflokk.
- Variasjon mellom år i kalveprosent om høsten; 10 – 15 %.

Det er viktig å merke seg at det skal være samsvar i måloppnåelse mellom de ulike kriteriene. Det gis rom for en trinnvis måloppnåelse i områder med svært lave vekter. Verdier under norm over flere år indikerer et for høyt reintall.

For å forenkle prosessen med reintallsfastsettelsen er det utarbeidet et skjema, se vedlegg 1. I reintallskjemaet skal det redegjøres for beitearealet og de beite- og driftsmessige forhold i siidaen. Det skal også redegjøres for utviklingen i reintall, slaktevekter, kjøttavkastning og variasjon mellom år i kalvetilgang. Det skal fastsettes et reintall og det skal angis hvilke normer distriktet forventer å oppnå i forhold til kriteriene. Siidaen/distriktsstyret kan også redegjøre for andre erfaringsbaserte vurderinger av ressurs situasjonen og tilstanden i reinflokken.

Siidaene/distriktsstyrene skal gis tilgang til slaktevekter for de ulike alderskategoriene fra offentlig godkjente slakterier. Der tallmaterialet ikke er tilstrekkelig, er det grunnlag for å gjennomføre veiing av levende rein. I beregning av kjøttavkastning legges totalt slakteuttak, inkludert privat salg og eget forbruk, til grunn. Variasjon i kalveprosenten beregnes ut fra antall kalv ved fot om høsten. Korrigert reintall legges til grunn for alle beregninger.

Argumentasjonen for et gitt reintall baseres på bruk av samtlige kriterier sett over et lengre tidsperspektiv. Siidaen/distriktsstyret skal synliggjøre situasjonen slik den har vært de siste fem årene, og hvilken utvikling man forventer å oppnå med reintallsforslaget. En eventuell trinnvis tilpasning redegjøres særskilt. Reintallet og utviklingen i normene følges over en periode på tre år, og årlig variasjon synliggjøres i distriktets årsmeldinger. Hovedsaken er at styringsorganene gis en redegjørelse for hvordan siidaen/distriktet bidrar til å nå målet om en økologisk bærekraftig ressursforvaltning med det foreslåtte reintallet.

Veiledning for bruk av reintallsskjemaet

1. Beitegrunnlaget (areal angitt i henhold til § 59 i reindrifstloven)

a) Beiteareal for siida i henholdsvis sommer – og vinterbeitedistrikt

Det må redegjøres for det totale beitearealet som er tilgjengelig når man skal fastsette reintallet, jf bestemmelsene i § 59 om beitebruk.

Det må dermed i tillegg til sommerbeitene, minimum angis kjerneområder for vinter-, vår- og høstbeite som er tilgjengelig for siidaen/distriktet. Herunder bør det utgreies om eventuelle andre siidaers bruk av beitene. For eksempel bør det redegjøres for om enkelte årstidsbeiter brukes av flere siidaer til ulike tider av året, og det bør også angis i hvilket tidsrom denne beitingen foregår, jf bestemmelse om beitetider i § 59.

b) Beiteareal for siida i helårsdistrikt

Siidaer i helårsdistrikt må redegjøre for beitearealet og for fordelingen mellom årstidsbeitene. Dersom andre siidaer har rett til å bruke områder i helårsdistrikt f. eks. i forbindelse med gjennomflytting, må det gjøres greie for dette.

2. Beite- og driftsmessige vurderinger (i henhold til § 60 i reindrifstloven)

Siidaen/distriktsstyret skal redegjøre for 2 a) de beitemessige og 2 b) de driftsmessige vurderinger som legges til grunn for reintallet, jf bestemmelsen i § 60 om reintall. I utgangspunktet står siidaen/distriktet relativt fritt i forhold til hva som skal omtales her. Det bør likevel være med en beskrivelse av tilgangen på de ulike beitene, og det bør gis en generell beskrivelse av graden av forstyrrelser fra inngrep, rovvilt etc. Her må det sees hen til samvirke mellom de ulike faktorene som sier noe om ressursgrunnlaget for et gitt reintall.

Siidaen/distriktsstyret bør videre gi en særskilt beskrivelse av både beitekvaliteten og beiteforholdene på alle årstidsbeitene, herunder hva som utgjør minimumsfaktoren. Minimumsfaktoren kan være knyttet til kvaliteten på et beite, det vil si hvor næringsrikt det er, eller til hvor tilgjengelig et beite er i forhold til variasjon i klima. Siidaen/distriktsstyret bør justere reintallet i forhold til minimumsfaktoren.

I særlige tilfeller der forholdene på vinterbeite er dårlig på grunn av mye nedbør og ising eller andre forhold, kan det utgreies om det er behov for spesielle tiltak.

3. Reintall, slaktevekter, kjøttproduksjon og kalveprosent de siste 5 årene

Her oppgis reintall, slaktevekter for de ulike kjønn- og alderskategorier, kjøttproduksjon og kalveprosent for de siste 5 årene. Det skal også beregnes en gjennomsnittsverdi for 5-årsperioden for de ulike kriteriene.

Siidaen/distriktsstyret skal redegjøre for reintallsutviklingen og for eventuell variasjon i slaktevekter, kjøttproduksjon og kalveprosent. Her kan det for eksempel redegjøres for årsaker til store avvik ett år eller liknende. Det er særlig viktig å angi hva av variasjonen som skyldes værforhold, og hva som eventuelt skyldes endringer i reinitetthet.

Dersom de siste 5 årene ikke er representative, kan siidaen/distriktsstyret vise til historiske reintall, med tilhørende tall for vekter, kjøttproduksjon og kalveprosent. Det må oppgis hvorfor man ønsker å bruke historisk datamateriale.

4. Fastsetting av bærekraftig reintall, slaktevekter, kjøttproduksjon og kalveprosent

Her oppgir siidaen/distriktsstyret antall rein i vårflokk per 31. mars som anses bærekraftig i henhold til vurderinger i punkt 1, 2 og 3. Siidaen/distriktet skal her angi normer for de ulike kriteriene som forventes oppnådd med reintallet.

- Det angis forventet gjennomsnittlig slaktevekt for henholdsvis simle over 2 år, horhtje/varit og kalv, og gjennomsnitt for de siste 5 årene.
- Det angis forventet produksjon som kilo kjøtt per rein i vårflokk, og gjennomsnitt for de siste 5 årene.
- Det angis forventet kalveprosent (kalv ved fot om høsten) og variasjon mellom år

Siidaen/distriktsstyret må argumentere i forhold til de anbefalte normene, som skal sees i forhold til reintall, vektutvikling og produksjonsutvikling de siste 5 årene. Har siidaen/distriktet ligget lavt, kan en forholde seg til laveste norm. Har en derimot ligget høyt, må en forholde seg til øvre norm. For de siidaene/distriktene som har ligget særlig lavt, bør det vises til en plan for reduksjon av reintall for å oppnå målsetninger i løpet av de neste 3 årene. Det 3. året bør reintallet være på bærekraftig nivå.

Dersom uttaket av simler har vært svært lavt, eller at det har bestått av dyr med svært dårlige kondisjon bør dette utgreies særskilt. Siidaene/distriktet bør angi om man forventer at uttaket økes slik at gjennomsnittlig slaktevekter på simler vil komme på forventet norm innen 3 år. Hvis ikke bør det redegjøres særskilt for dette.

Forstyrrelser fra andre næringsinteresser og rovvilt vil påvirke beitetilgang, og dermed grunnlaget for sammenhengen mellom et gitt reintall og de kondisjonsbaserte kriteriene. For å imøtekomme disse problemstillingene, ser man for seg at siidaene/distriktene bør redegjøre for effektene av dette på vekter, kjøttproduksjon og kalvetilvekst.

Rovvilttap bør synliggjøres i form av antall omsøkte og erstattede dyr. Effekt av forstyrrelser fra andre næringer kan være vanskeligere å tallfeste, men som utgangspunkt bør det beskrives hvordan forstyrrelsen/inngrepet virker på beitetilgangen i det berørte årstidsbeitet, jf beskrivelsene under punkt 2. Dette bør også ses i sammenheng med utarbeidelse av distriktsplaner, jf bestemmelsene i § 62 i reindriftsloven.

I områdene som opplever stort rovvilttap og/eller variasjon i produksjon på grunn av klima eller annen forstyrrelse, vil tidligere erfaringer med reintall kunne være et annet hjelpemiddel.

5. Andre reindriftsfaglige/erfaringsbaserte vurderinger

Dersom siidaen/distriktet ønsker det, kan de også gi en mer utfyllende redegjørelse enn i punkt 4 for forventet kondisjon og tilstand i flokken til ulike tider av året.

6. Oppsummering av reintallsforslag

Her angir siidaen/distriktsstyret hva som er økologisk bærekraftig reintall i deres område, og hvordan dette er i forhold til gjennomsnittet de siste 5 årene. Det gis en kort oppsummering av siidaens/distriktsstyrets redegjørelse for dette.

Vedlegg 1. Reintallsskjema

1. Beitegrunnet (areal angitt i henhold til § 59 i reindriftsloven)

a) beiteareal for siida i henholdsvis sommer- og vinterdistrikt

b) beiteareal for siida i helårsdistrikt

2. Beite- og driftsmessige vurderinger (i henhold til § 60 i reindriftsloven)

a) Beitemessige vurderinger (herunder beskrivelser av årstidsbeitenes kvalitet)

b) Driftsmessige vurderinger

3. Reintall, slaktevekter, kjøttproduksjon og kalveprosent de siste 5 årene

Reintall, kriterier\År						Gj. Snitt siste 5 år
Reintall						
Gj. snitt vekt simle over 2 år kg (antall slaktet simler)						
Gj. snitt vekt kg horstjè/okserein (antall slaktet varit)						
Gj. snitt vekt kalv kg (antall slaktet kalv)						
Kjøttproduksjon (kg pr livrein)						
Kalveprosent (kalv ved fot om høsten)						
Slaktet totalt kg						

Redegjørelse for utvikling/variasjon de siste 5 årene, og dagens situasjon:

4. Fastsetting av bærekraftig reintall, slaktevekter, kjøttproduksjon og kalveprosent

Forslag og forutsetninger	
Reintall	
Forventet gj.snitt vekt simple over 2 år	
Forventet gj.snitt vekt horhtje/varit	
Forventet gj.snitt vekt kalv	
Forventet kjøttproduksjon (kg per livrein)	
Forventet kalveprosent (kalv ved fot om høsten)	

Eventuell trinnvis tilpasning	1. år	2. år	3. år
Reintall			

Redegjørelse for bærekraftig reintall, forventede slaktevekter, kjøttproduksjon og kalveprosent, og eventuell trinnvis tilpasning over tre år:

5. Andre reindriftsfaglige/erfaringsbaserte vurderinger

6. Oppsummering av reintallsforslaget